

להרגיש אנושית, פעם אחת בשבוע

מאת ורד לי

"נשים נרקומניות העובדות בזנות סובלות גם מאונס וממכות וזקוקות לטיפול ייחודי", מסבירים במרפאת לוינסקי את פרויקט "רביעי נשי", שבו, אחת לשבוע, מעניקים למכורות מקלחת, ארוחה - וסיוע נפשי

נעמה, באזור התחנה המרכזית הישנה בתל אביב, אתמול. המטרה היא להרחיב את הפרויקט שיפעל בכל יום ולא רק פעם בשבוע

תצלום: ניר כפרי

גלית משתוקקת לבוא. הניידת הלבנה של משרד הבריאות חונה מול המבנה בפין 1 שבתחנה המרכזית הישנה של תל אביב, ושתיים ממפעילות פרויקט "רביעי נשי" מנסות לאתר מכורות לסמים העובדות בזנות, בניסיון להביא למרכז שמפעילה בקרבת מקום הרשות הלאומית למלחמה בסמים. במקום הן יקבלו מקלחת, ארוחה חמה ובגדים נקיים, ויוכלו להשתתף בקבוצת תמיכה. "אני רוצה לבוא אתכן, אבל אני חייבת קודם לשבור קרייז", אומרת גלית וכל גופה מתכווץ מכאב ומזיע. "אני לא אספיק", היא חוזרת וממלמלת. אחרי 20 דקות אפשר לראות אותה מנסה לתפוס לקוחות ברחוב. נראה כאילו היא אזוקה לסוחר הסמים שסיפק לה מנה ומחכה לידה שתשלם בחזרה. השעה 12 בצהריים, ואזור התחנה המרכזית הישנה - שבו עובדות בזנות כ-300-250 נשים נרקומניות - סואן. האור חושף הכל: הסחר הגלוי, ההזרקות, עישון הקראק, הלקוחות הבאים במכוניות והמכורות המתנדדות שמציעות שירותי מין.

שתי הנשים שמפעילות את "רביעי נשי" - רני חלאבי, רכזת השטח של מרפאת לוינסקי, הפועלת באזור התחנה המרכזית, ושרה בואנו דה מסקיטה, עובדת סוציאלית - ממשיכות באיסוף המכורות. הן מקיפות את המבנה בפין 1, נכנסות למכוני הליווי - שהכניסה אליהם מתחילה לעתים ברחוב ומסתיימת בקומה תחתונה ואפלולית - סורקות חצרות שבהן המכורות מוטלות על הרצפה בעילפון חושים, נעצרות ליד כל אשה העובדת בזנות, קוראות לה בשמה, ומחבקות אותה ממושכות בלי להירתע מהפעעים המדממים, סימני ההזרקות והמורסות השותות. "רני, תראי, אני חושבת שעכברוש נשך אותי כשישנתי בחצר", חושפת מכורה את רגלה השדופה ומתייעצת לגבי המשך הטיפול.

במבנה בפין 1, שאליו נכנסות חלאבי ודה מסקיטה בגפן, הן מבקשות מנעמה בת ה-29, שנמצאת בחודש השלישי להיריונה, להצטרף אליהן. היא מקופלת מכאב ונמצאת בקרייז. אחרי ניסיונות שכנוע רבים היא מתרצה ונכנסת לניידת, מתפתלת מכאבים. אל הניידת רצה מרחוב ארלינגר הסמוך יערה, בת 29, צוחקת. "שמעתי אתכן קוראות בשמי ומחפשות אותי ובדיוק הייתי עם לקוח", היא מספרת, "הלחצתי אותו? הנה באה ניידת של משרד הבריאות. תגמור, תגמור" והוא נבהל וברח באמצע. הרווחתי 100 שקל בקלות". נעמה מאבדת סבלנות, "אני חייבת לשבור קרייז", היא אומרת ומנסה לרדת מהרכב. "אני אקנה לך מנה כשנחזור", מבטיחה לה יערה.

חסרות כל, בתת תזונה

פרויקט "רביעי נשי" נולד מתוך הבנה של צוות מרפאת לוינסקי - המפעיל מרפאה ניידת בלילות לכלל אוכלוסיית המכורים - שהנשים סובלות מהזנחה חמורה ומצבן מצריך התייחסות ייחודית. "אלה נשים שאפשר להגדיר כהומלסיות", מבהירה יפעת בן דוד, מנהלת מרפאת המין הפועלת בלוינסקי. "הן ישנות בחצרות הבתים וברחוב, נמצאות במצב תת תזונה, חסרות כל, לעתים אפילו הבגד לגופן קרוע, מודרות מהמשפחה ומהחברה, בודדות וחשופות לסכנות שהרחוב מזמן בצורה חריפה יותר: הן נאנסות תדיר, מוכות על ידי הלקוחות, הסרסורים, סוחרי הסמים והמשתמשים בסם. אין כיום במתחם תל אביב מקום לינה עבורן שיכול להציל אותן אפילו לכמה שעות מהרחוב ולהעניק להן את הדברים הבסיסיים - אוכל, מקלחת, מיטה - בעוד שלגברים מכורים פעילים קיימים מרכזים הנותנים מענה כזה".

הפרויקט פועל בשיתוף עם אבנר כבל, רכז פרויקט לוינסקי מטעם הרשות הלאומית למלחמה בסמים, המפעיל מרכז המסייע למכורים באזור. הרשות למלחמה בסמים מאפשרת לפעילות פרויקט "רביעי נשי" להתקיים בין חדרי המרכז. "שמנו לב שברחוב הנשים לא מרגישות בנוח לדבר אתנו מפחד מסוחרי הסמים והסרסורים", אומרת רני חלאבי, "רצינו לתת להן לפחות פעם בשבוע אפשרות לקבל תשומת לב, תחושה של בית תומך ומכיל ולחבר אותן לצרכים בסיסיים של כל בן אנוש". לדבריה, מטרת הפרויקט היא להעניק לנשים טיפול טרום שיקומי, "אבל יותר מכל הפרויקט נועד כדי להגיד להן שאנחנו מכירים אותן, יודעים את שמותיהן ומתייחסים אליהן כאל בני אדם".

"בישראל תחום הטיפול בצורכי נשים העוסקות בזנות רחוב מוזנח", מעידה בואנו דה מסקיטה, "אלה נשים שאין להן אמון במוסדות רווחה ובקהילה, והן חשות לעתים שהן אפילו לא ראויות לעזרה. הן מאוכזבות, פגועות ומפחדות לגשת לקבל טיפול. הגעה של עובדת סוציאלית אליהן, לרחוב, מתוך מקום של אי שיפוט והגשת עזרה, יכולה להחזיר אותן למעגל השירותים הקהילתיים".

13 מתוך 83 הופנו לגמילה

"עד כה השתתפו בפרויקט "רביעי נשי" 83 נשים, מתוכן 13 הופנו לגמילה מיידית חינם מטעם הרשות הלאומית למלחמה בסמים, ומחצית מהן נמצאות במסגרת שיקומית. בכל שבוע משתתפות בפרויקט כחמש-שש נשים בממוצע. "השאיפה שלנו היא שהפרויקט יפעל כל יום ולא אחת לשבוע", מדגישה בן דוד, "שהמכורות הפעילות יוכלו לקבל ארוחה חמה ואפשרות להתקלח כל יום".

המכורות יורדות מניידת משרד הבריאות ונכנסות למבנה. עם כניסתן מצפה להן ארוחה חמה והן אוכלות בתאוה. הרעב ניכר. בתום הארוחה מתחילה קבוצת תמיכה, בהנחייתו של כבל ובהשתתפות בואנו דה מסקיטה וחלאבי. את רוצה לשתף אותנו במה שקורה אתך? שואל כבל את נעמה ההרה. היא מתנוודדת חסרת מנוחה ופורצת בבכי. "אני מרגישה רע, אני רוצה מסגרת גמילה". כבל: "היית עד היום שלוש פעמים בגמילה, בואי נשחזר למה זה לא הצליח, כדי שתוכלי להבין איפה נקודות החולשה ולהצליח בפעם הבאה". נעמה אומרת, "נקודת החולשה שלי בבית סוהר עכשיו". כבל שואל, "למה את מתכוונת?" היא עונה, "הבן זוג שלי שם. מהיום שהוא הלך הכל נעשה יותר קשה". כבל: "אני אשאל אותך ואת לא חייבת לענות, אנחנו מדברים על זה שהיה מרביץ לך ולוקח לך את הכסף?" נעמה: "מרביץ - כן, אבל לא לקח לי את הכסף, הוא לא רצה שאעבוד בזנות. כל פעם כשהייתי בגמילה ברחתי אליו". כבל: "כשאת בגמילה את שוכחת מהסבל והאלימות ומהגיהנום של לחיות פה ואת בורחת. אני נוגע בזה כי זה עלול לחזור שוב בגמילה הבאה, אם לא תביני שאת בורחת מהתמודדות רגשית שהגמילה מציפה אותך".

"הנושא המרכזי שעולה בקבוצת התמיכה זו האמהות", אומרת בואנו דה מסקיטה, "עולה עצב מאוד גדול, כמעט כל אשה מדברת על זה - על הכישלון והאשמה בגלל שהילדים

נלקחו ממנה ואיך היא תוכל להחזיר את הילדים לרשותה. הן מדברות גם על האונס שהן חוות ברחוב, האלימות, על רצון למות, הפחד היום-יומי בזנות ועל הדימוי העצמי הנמוך שלהן, שהן מרגישות בזוויות ותת-אדם בגלל העיסוק בזנות".

"חשוב לנו במסגרת כזאת לאסוף אותן ולחזק אותן ולא להוציא אותן מקבוצת התמיכה חשופות ופגיעות יותר", מציין כבל. "המטרה לתת תקווה, להוציא אותן לרחוב עם אמונה פנימית שהן יכולות לשנות את גורלן, שיש מקום שמקבל אותן כמו שהן". לקראת תום המפגש מציינות נשות מרפאת לוינסקי שתחלואת המין באזור התחנה המרכזית עולה לאחורונה ומבקשות מהנשים להיזהר ולהקפיד להשתמש בקונדום.

יחסי מין ב-5 שקלים

"בואי אספר לך מה קורה לאחורונה", מבהירה לה אשה העובדת בזנות, "מגיעות בחורות חדשות, שמוכנות לקיים יחסי מין תמורת חמישה שקלים ועשרה שקלים, ומציעות ב-20 שקלים הכל ללא קונדום. אז כשאני מבקשת מלקוח תמורת מציצה 50 שקלים עם קונדום הוא צוחק ומסביר שהוא יכול להשיג את זה בפחות ובלי קונדום".

הצוות המום מצניחת התעריפים. "אנחנו יודעים שיש תחרות והישרדות ואתן צריכות את המנה, אבל תנסו להגן על עצמכן, אם הלקוח מסרב לשים גומי, תשימו קונדום על הלשון שלכן ותימנעו מבליעה של זרע", הם מציינים את הנשים במידע. חלאבי ובואנו דה מסקיטה נפרדות מהנשים בחיבוק חם. "עצוב לגלות שדווקא הנשים שמגיעות את תעשיית המין ומספקות את כל הגברים 24 שעות ביום כל כך צמאות לחיבוק ולמגע אנושי בסיסי", אומרת חלאבי. "בעבר כשהיינו מחבקות אותן, הן היו נרתעות ומרגישות אי נוחות ושואלות - מה אתן לא נגעלות? היום הן כבר רצות אלינו בטבעיות ומחבקות אותנו", היא אומרת.

הנשים חוזרות למתחם הזנות. יערה רצה לקנות מנה לנעמה, אבל הכמות לא מספיקה לה לשוב קרייז. נעמה קורסת בחדרה על המיטה, רוקעת ברגלה ומקיא. "אולי אני אעשה הפלה", היא אומרת לפתע, תוך שנשות צוות "רביעי נשי" מחפשות מסמכים בחדרה כדי להעבירה למסגרת טיפולית. בינתיים, מבחינות מכורות אחרות בנשות הצוות ורצות אליהן בחיבוק. "לא זכרנו שהיום יום רביעי", הן אומרות באכזבה, "חבל שפיספסנו. יש לכן משהו לתת לנו לאכול?" הן שואלות.

"ניסיתי להיות אמא - אבל חזרתי לסמים"

מאת ורד לי

"אין לכם מושג כמה אני שמחה להיות כאן", אומרת לאנשי הצוות הטיפולי יערה, בת 29 ופורצת בבכי. "להיות במקום ששומעים אותי ולא שופטים אותי, לקבל כמה דקות של הפסקה מהגיהנום של הזנות."

בגיל צעיר עברה יערה התעללות מינית על ידי קרוב משפחה, בגיל 15 החלה להשתמש בסמים קלים, בגיל 16 החלה לעבוד בזנות ובגיל 18 כבר היתה מכורה להרואין. עם תחילת הפרויקט אותרה יערה על ידי הצוות, השתתפה בקבוצת התמיכה ונשלחה למרכז גמילה. לאחר שבעה נסיונות גמילה קודמים שכשלו, היא הצליחה לראשונה להיגמל והמשיכה להוסטל שיקומי, ממנו נשרה כעבור שלושה חודשים. בניגוד להמלצת מפעילי ההוסטל, יערה חזרה לבית הוריה שטיפלו בילדיה הקטנים בהיעדרה. היא הצליחה להישאר נקייה במשך שנה וחצי, להשתלב בעבודה מאתגרת, אך בחודש האחרון חזרה לשימוש בסמים ובימים האחרונים אף חזרה לעבוד במתחם הזנות בתחנה המרכזית הישנה.

יערה עם צוות מרפאת לוינסקי, בשבוע שעבר. "לא האמנתי שזה אפשרי, שאני לא אשתמש יותר"

תצלום: ניר כפרי

"חזרתי לבית החולה שלי", יערה מנסה להסביר את חזרתה לסמים, "לאמא המהמרת, לאבא שמחפש כל היום צעירות, לדוד שפוגע בי מינית. בית שהוצאתי ממנו בגיל 15 וחשבתי שאם אני אחזור עכשיו, כשאני חזקה, הכל יהיה אחרת. התחלתי לעבוד, קיבלתי? עובדת מצטיינת' של החודש, בונוסים, משכורת, ניסיתי להיות אמא - ללכת עם הילדים לאסיפות הורים, וראיתי את המבטים של האמהות שמסתכלות עלי ומתלחששות. התחילו רגעים של חוסר אמון, שאני פתאום אומרת לעצמי: אני באמת לא אשתמש יותר? מה, אני באמת לא אהיה זונה יותר? זה היה נראה לי מוזר, לא האמנתי שזה אפשרי. וזה כל הזמן להתמודד עם סביבה לוחצת, פתאום סדר יום וילדים והורים שמורידים אותי למטה ואומרים? בואי, תשתי בירה'. ככה עד שהיה לי פיצוץ עם אמא שלי, שהתחילה לקרוא לי 'זונה' ולא יכולתי עוד", היא ממררת בבכי, "זה קשה אחרי תקופה ארוכה של ניקיון לחזור לכביש."

רכז הפרויקט, אבנר כבל, מרגיע אותה ושואל על הילדים. "זה הכי קורע אותי", היא עונה בבכי, "הם לא יודעים איפה אני, פשוט ברחתי לפה. כשאני משתמשת אני לא רוצה שהם יראו אותי ככה, אבל אני מתגעגעת ועמוסה ברגשי אשם. אפילו סוחרים הסמים הבינו - בשלושת הימים האחרונים אני מעשנת קראק ב-2,000 שקל, אני נזקקת לכמויות אדירות יותר מכל אדם אחר בתחנה בגלל המחשבות על הילדים." ככל מרכז את הכאב ושואל אותה אם היא מעוניינת בגמילה מיידית חינם. יערה מהנהנת בראשה. היא נכנסת להתקלח ומסכמת אתו ביציאה שתופנה מחר לבדיקות ומשם תועבר לגמילה.